

ETA, militars, mites

Joan F. Mira

La retòrica, quan serveix d'ornament o de vehicle a l'expressió de les idees, fa un servei extremadament útil. Quan serveix de substitut de les idees, pot tenir efectes funestos. I aquest ha estat i és el cas en tantes controvèrsies polítiques, més encara si van acompanyades d'al·lusions i emocions nacionals, i molt més quan s'hi barreja la violència, la bomba i la pistola. Ara pareix que s'acaba la pistola i la bomba en nom d'Euskadi i de la llibertat, o això afirmen i no sé si prometen sota les boines negres i darrere de les caputxes blanques, i ara potser cal recordar quin gruix de retòrica vàcua s'ha consumit d'un costat i de l'altre, en contra i a favor. De la retòrica en contra, els diaris, les ràdios i les televisions, els parlaments, els partits i tota mena de declaracions, han fet ús abundant al llarg de prop de quatre dècades. Una abundància que ha estat sobretot l'expressió de dividir el món o el panorama en dos camps antagònics. A un costat, Espanya, l'ordre i la llei, la bondat, la innocència, la pau i (després de la dictadura) la democràcia, la llibertat, el dret, etcètera. A l'altre costat el separatisme primitiu, la banda terrorista, la màfia, els criminals, l'assassinat, la sang i la barbàrie. Des d'aquesta perspectiva, qualsevol intent de comprendre les causes possibles és vist com a feblesa, complaença o fins i tot complicitat. Si els terroristes són només assassins bàrbars, no hi ha res a comprendre: ni per què els dóna suport tanta gent, per què hi ha a favor seua manifestacions, organitzacions, pobles sencers i milers de famílies normals i corrents, per què no han tingut mai problema per reclutar multitud de joves disposats a ser també assassins i bàrbars, per què entre els milers d'empresonats hi ha hagut tan pocs "penedits", per què els criminals són herois. Si els terroristes, a més a més, són acusats de nazis o alguna cosa semblant, recurs retòric màxim, la incapacitat d'entendre és ja un bloqueig absolut, insoluble. Que cap lector no imagine, ni el temps de mig segon, que criticar aquesta perspectiva significa justificar la violència terrorista, contra la qual he escrit i parlat repetidament i amb contundència. Intentar entendre no vol dir "comprendre", buscar les raons no vol dir donar la raó. Ara bé, des de la perspectiva de l'anul·lació intel·lectual, moral i humana del contrari, difícilment es podrà albirar cap solució final que no siga la victòria del bé i la derrota del mal, la humiliació i el càstig dels roïns i el triomf i la glòria dels bons. I així, no sé si hi haurà cap eixida.

Tampoc no n'hi haurà cap des de la perspectiva simètrica i contrària. Segons la qual nosaltres som infal·liblement bons, som poble oprimat que busca la llibertat per qualsevol mitjà i tots els mitjans són bons, i els xicots d'ETA són els nostres guerrers, l'avantguarda, els herois que s'enfronten amb un enemic poderós, i per tant tota acció seua està justificada perquè l'objectiu és noble, etcètera. La retòrica, doncs, es basa en un mite de guerra: una organització "militar" com un exèrcit, soldats, accions, baixes a l'enemic, combats, honors

als caiguts. Amb un petit detall que sempre s'oblida: i és que en una guerra els dos bàndols segueixen les mateixes lleis, i ací no. Ací, "nosaltres", els guerrers de la llibertat, tenim dret a tota forma de violència, bomba al supermercat, pistola i morts, i "ells", les forces de l'opressió, no tenen dret a res d'això. "Els" (Espanya, el govern, l'exèrcit, la policia, qui siga) no poden fer res del que fem nosaltres: no poden posar bombes, ni matar d'un tret al cap. Sembla impossible, però aquesta ha estat i és la font de la retòrica d'ETA i del suport intel·lectual i social. Pareix que no han vist mai una cosa tan simple com aquesta: no és sostenible el principi que només "nosaltres" podem posar bombes i matar, i els altres no. No hi ha perversió moral més profunda que atribuir-se el dret a fer un mal que els altres no tenen dret a fer. Si baixen d'aquest principi insostenible, si reconeixen que realment han fet el mal, que era un error moral profund, que no era una guerra entre militars, que el mite del guerrer era un mite, que posar una bomba no és ser un heroi, llavors sí que hi haurà pau per sempre. Per això crec que serà tan difícil.

"Pareix que no han vist mai una cosa tan simple com aquesta: no és sostenible el principi que només 'nosaltres' podem posar bombes i matar, i els altres no. No hi ha perversió moral més profunda que atribuir-se el dret a fer un mal que els altres no tenen dret a fer"